

Čeněk Pavlík

Pozdně renesanční kamnový kachel s alegorií spravedlnosti ve sbírkách mikulovského muzea

V rámci pravidelné inventarizace sbírkových předmětů v Regionálním muzeu v Mikulově byl kontrolován předmět s inventárním číslem 3443 – renesanční kachel zasazený do dřevěného rámu. Kromě tohoto čísla je na rámu uvedeno i evidenční číslo VI 399, o němž lze s jistotou tvrdit, že jím předmět označil první ředitel muzea Karel Jüttner. Artefakt však nebyl dosud odborně popsán. Intaktně zachovaný pozdně renesanční reliéfní kachel s největší pravděpodobností pochází z mikulovského zámku.

Popis a charakteristika kachle: typ – reliéfní, komorový, základní; rozměry čelní reliéfní stěny – 295 × 225 mm (výška × šířka); povrchová úprava – na čelní stěnu je na podkladovou světlou engobu nanášena zelená olovnatá glazura; komora – rámová, mírně kónická, hluboká 60 mm, její obdélné ústí měří 280 × 210 mm. Ústí je zpevněno vně vystupující, mírně

zaoblenou manžetou, širokou cca 15 mm; materiál – jemně plavený, zbarvený hnědě, místy až do oranžova (čelní reliéfní stěna i komora jsou zevnitř silně zakouřené); datace – konec 16. až počátek 17. století.

Popis ikonografie: uprostřed reliéfu stojí mladá žena v rozevlátém antikizujícím šatu, která drží v pravé ruce meč – odznak síly – a v levé váhu s miskami – symbol nestrannosti. Žena představuje alegorii spravedlnosti, což je jedna ze čtyř kardinálních ctností (dalšími jsou obezřetnost, statečnost a mírnost, viz HALL 1991, 425). Na pozadí je v malém měřítku zobrazeno velké město s věžemi, rozložené v krajině. V horní části reliéfu je umístěn identifikační německý nápis „DIE.GRECHTIGKEIT“ (spravedlnost) a je zde i číslo 7, oznamující, že se jedná o sedmou ikonografii v určitém souboru. Centrální motivy obklopuje arkáda s postranními pilastry, ve spodní části zdobenými lvími hlavami s kruhy na

Celkový pohled na výzdobu pozdně renesančního kachle po jeho vyjmutí z dřevěného rámu (foto Petr Macháček)

Detail postranního pilastru s postavou proroka (foto Petr Macháček)

způsob klepadel. Prostřední část zaujímají zahalené postavy gestikulujících mužů s plnovousem, patrně starozákonních proroků. Na hlavicích s krycí deskou klečí obdobně oděni andělé, kteří jednou rukou přidržují v klenáku umístěnou kartuš s ženskou maskou s péry ve vlasech. Okraj kachle lemuje zaoblený prut a hranolová lišta. Kvalitu reliéfu na několika místech poznamenaly výrobní nedostatky, konkrétně nedorazy do formy, a proto jsou některé detaily (zejména ženská maska) nezřetelné.

Vzhledem k dataci artefaktu je možno předpokládat, že kamna s tímto motivem pro zámek objednal kardinál František z Dietrichsteina (1570–1636). Tento mocný velmož měl v Mikulově své hlavní sídlo a zámek nechal v několika etapách rozšířit a zmodernizovat, zejména v letech 1611–1618 (JUŘÍK 2009, 335–338, 363–375; PLAČEK 2001, 381–384). Jak již bylo zmíněno, kachlový reliéf s alegorií spravedlnosti byl součástí větší, patrně monotematické série. Kachle s těmito reliéfy pocházejí patrně z jihoněmeckého prostředí a v průběhu druhé poloviny 16. století byly importovány mimo jiné i na Moravu (SEDLÁČKOVÁ 1998, 20, 39). Pouze částečně dochované analogie známe z Brna /Panská ul./ a ze Sedlce (Voitelsbrunnu) u Mikulova (ulož. Muzeum města Brna, inv. č. 100/2003 – 175/78, a Moravská galerie, inv. č. 12 081, lit. – MENOŠKOVÁ 2008, 43, 53, kat. č. 147). Kompletní reliéf s pořadovým číslem 6 a alegorií mírnosti či střídmosti „DIE.MESIGKEIT“ byl objeven v Olomouci /Barvířská ul./ (ulož. Národní památkový ústav, ú. o. p., v Olomouci, přír. č. 4 894, lit. – MENOŠKOVÁ 2008, 43, 53, kat. č. 148).

Literatura:

- HALL, J. 1991: Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění, Praha.
 JUŘÍK, P. 2009: Moravská dominia Lichtensteinů a Dietrichsteinů, Praha.
 MENOŠKOVÁ, D. 2008: Fantaskní, mytologické a alegorické motivy, in: Krása, která hřeje. Výběrový katalog gotických a renesančních kachlů Moravy a Slezska (ed. D. Menoušková – Z. Měřínský), Uherské Hradiště, s. 37–55.
 PLAČEK, M. 2001: Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí, Praha.
 SEDLÁČKOVÁ, H. (ed.) 1998: Renesanční Olomouc v archeologických nálezech. Sklo, slavnostní keramika, kachle. Archeologické výzkumy Památkového ústavu v Olomouci 1973–1996, Olomouc.

Čeněk Pavlík

Late Renaissance Stove Tile with an Allegory of Lady Justice in the Collections of the Museum in Mikulov

The article deals with an artifact in the collections of the Regional Museum in Mikulov under the inventory number 3443. It is a late Renaissance relief tile with an allegory of Lady Justice standing in a figurally decorated arcade. Green glazed front wall has dimensions of 295 mm × 210 mm and the tile chamber is 60 mm deep. The tile, apparently from a castle stove, is dated to the turn of the 17th century.

Middle relief shows a young woman in a fluttering antikizující robe, holding in her right hand a sword – a symbol of power – and her left a set of scales symbolizing impartiality. Allegorical figure is described by the German word “DIE.GRECHTIGKEIT”. The relief has a serial number 7. The tile was made in southern Germany and the stove was apparently ordered by Cardinal Franz von Dietrichstein (1570–1636), the owner of the Mikulov chateau.

